

Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ Η ΣΤΑΜΑΤΑ (Αφιερωμένο στις γιαγιάδες των Ελλήνων)

Η γιαγιά μου η Σταμάτα (Σταμάτα Κοντοέ , το γένος Ευθ. Κωσταρίδη) γεννήθηκε κι έζησε στον **Κουρουνιού Καρύταινας , Γορτυνίας , Αρκαδίας** . Στις πλαγιές του **Λύκαιου** όρους . Κάτω απ' την **Ψηλή Παναγιά** . Μέσα στα πουρνάρια , τα σφεντάμια και τις βελανιδιές. Απ' το μπαλκόνι της αγνάντευε τη βρύση . Απ' τη βρύση το διάσελο . Κι απ' το διάσελο το κάστρο της Καρύταινας και το ρολόι της Δημητσάνας . Η γιαγιά μου η Σταμάτα ! Η μάνα της μάνας μου ! Μάζευε από τα γεννοφάσκια της **ΟΛΗ** τη σοφία , που , στόμα με στόμα , ερχότανε απ' την ομίχλη του χρόνου . Δεν έμαθε γράμματα ποτέ της . Την είχε όμως ευλογήσει ο Θεός να γίνει από κείνους τους

«νηπίους» του Ευαγγελίου που αξιώθηκαν την Αλήθεια . Έμαθε όσα της χρειάζονταν για να γίνει μια άξια γυναίκα , μια άξια μάνα , μια άξια γιαγιά .

Όταν της προξένεψαν τον παππού μου το **Γιάννη τον Κοντοέ (Κοντογιάννη)** δεν είπε «όχι» . Ήξερε πως έτσι έπρεπε να γίνουν όλα . Γνώριζε ήδη πως η αγάπη δεν είναι πάντα αστραπή αλλά και λουλούδι που σιγά - σιγά σκάει απ' το σπόρο , πετάει φύλλα , ανοίγει μπουμπούκια κι αφήνει πίσω του χιλιάδες σποράκια για να μη χαθεί η ζωή .

Νιόπαντρη την πήρε ο παππούς μου και την έφερε στο **Γύθειο** . Σ' ένα ταπεινό σπιτάκι με μια λεμονιά στην αυλή , κόντεψε να σκάσει η γιαγιά μου η Σταμάτα . Της έλειπε το βουνό , το χωράφι , τα ζα , τα «πράματα» , η βρύση , το πουρνάρι...Ο θαλασσινός αέρας τη μαράζωνε κι έκανε τα μάτια της να φουρτουνιάζουν . Μπήκε σ' ένα καράβι , βγήκε στην Κυπαρισσία κι από κει πίσω στου Κουρουνιού . Ορκίστηκε ποτέ να μην ξεσπιτωθεί ξανά . Και το 'κανε !

Ο παππούς μου ο Γιάννης ήρθε στη Σπάρτη . Μια ζωή σκυμμένος στο κασελάκι του μπροστά στο **σινεμά ΦΛΟΡΑ** , γυάλιζε παπούτσια . Μέρμηγκας της σκληρής ζωής , μάζευε σπόρο-σπόρο τα λιγοστά χρήματα για να κουμαντάρει τη ζωή και τη φαμελιά του . Μια στις τόσες έπαιρνε το δρόμο για το χωριό . Εννιά μήνες μετά που γύριζε η γιαγιά μου η Σταμάτα γεννοβολούσε κι ένα ροδοκόκκινο στρουμπουλό μωράκι .

Διγενής σαραντάπηχος ήταν η γιαγιά μου η Σταμάτα . Ούτε άντρας ούτε γυναίκα ούτε άνθρωπος θνητός . ΔΙΓΕΝΗΣ !!! Στο όργωμα , στο θέρο , στο αλώνισμα , στο μύλο , στον τρύγο , στα βόιδα , στα πρόβατα , στη βρύση με τη βαρέλα , στο σπίτι , στον αργαλειό , στα παιδιά , στα ξύλα ... Διαφέντευε τα πάντα . Είχε κόψει την καρδιά της σε χίλια κομμάτια και κάθε κομμάτι είχε γίνει σκέπη και έγνοια για κάθε κλαδί της ζωής της . Κι όσο πιο πολλά κομμάτια έκοβε από πάνω της , τόσο πιο δυνατή γινόταν . Σώμα και Αίμα Χριστού , Ζωή κι Ευλογία για τους «εσθίοντες» και «μεταλαμβάνοντες» .

Η γιαγιά μου η Σταμάτα δεν έκλαψε ποτέ . Ήξερε πως το κλάμα είναι άχρηστο στη ζωή . Ούτε όμως και γέλασε . Απλά κοίταζε τη ζωή κατάνια στα μάτια μέχρις εκείνη να τα χαμηλώσει . Τη γιαγιά μου τη Σταμάτα δεν τη θυμάμαι ποτέ νέα . Ούτε γριά τη θυμάμαι . Ήταν σαν ένα βουνό . Ποιος μπόρεσε ποτέ να πει ένα βουνό νιο ή γέρικο ; Ήξερα μόνο πως υπήρχε πάντα **εκεί** . Πως όποτε τη ζητούσα θα την έβρισκα . Είχα πιστέψει πως ήταν αθάνατη . Κι εκείνη το είχε πιστέψει . Είχε πάρει τόσο μπόι που ξεπέραγε κι αυτήν ακόμα τη ζωή .

Τα καλοκαίρια που πηγαίναμε στο χωριό , γυρίζαμε τα εγγόνια γύρω της όπως οι νυχτοπεταλούδες στο φως . Μας τηγάνιζε πατάτες χοντροκομμένες , μας μαγέρευε κολοκυθομαγέρεμα , μας έκοβε κουμούτσες χωριάτικο ψωμί με τυρί , μας ορμήνευε πώς να φέρνουμε νερό απ' τη βρύση , μας έλεγε πώς να περπατήσουμε στο χωριό , πώς να είμαστε καλά παιδιά , πώς να κάνουμε το Σταυρό μας όταν περνάμε έξω από εκκλησιά και πώς να φιλάμε το χέρι του παπά άμα τον συναντάμε ... Τα αυγουστιάτικα βράδια μας έβγαζε στο ξύλινο μπαλκόνι . Βλέπαμε μαζί το φεγγάρι να βγαίνει κόκκινο-κόκκινο πίσω από τη ράχη του **Αη – Λια** , παρακολουθούσαμε τα καντήλια τα' ουρανού ν' ανάβουν ένα – ένα , ακούγαμε στις βελανιδιές τον γκιώνη να κλαίει τον Αντώνη , τον αδικοχαμένο αδερφό του , γρικόγαμε τον ύπνο του χοίρου στο κατώι , γελάγαμε με τα νυχτοτράγουδα του γαϊδουριού , ανατριχιάζαμε από τα αλυχτήματα των σκυλιών στα σοκάκια και προσπαθούσαμε να μαντέψουμε πού ήταν κρυμμένος ο γρύλλος που έπαιζε το βιολί του μέσα στη νύχτα . Τ' αχνοφωτισμένα από τις λάμπες παράθυρα του χωριού έσβηναν ένα-ένα κι η γιαγιά μου η Σταμάτα , σαν μόλις να 'χε λουστεί στην Κασταλία πηγή και να 'χε ανεβεί στο δελφικό τρίποδα , άρχιζε να λέει τις παλιές ιστορίες .

Μας έλεγε για τα **σμερδάκια** που φανερόνονταν τις νύχτες , για το φουστανελά που χόρευε μεσάνυχτα στον πλάτανο του Αγιο-Βασίλη , για την **Κουτσοχεριά** , τη γοργόνα, που «κράταγε» κάτω στη «**Γεράνια Λίμνα**» στον **Αλφειό** , για το χορό των νεραίδων τα καλοκαιρινά απομεσήμερα , για τότε που τα ξωτικά τη λάβωσαν κι έχασε τη φωνή της η γιαγιά μου η Σταμάτα κι αν δεν πέρναγαν από το χωριό δυο γύφτισσες μάγισσες απ' την Καλαμάτα να τη γιατρέψουν , θα 'μενε για πάντα μουγκή .

Κι εμείς ακούγαμε και μαζευόμαστε στην ποδιά της φοβισμένα και βλέπαμε χιλιάδες σμερδάκια γύρω μας ν' ακονίζουνε τα δόντια τους για να μας φάνε , αλλά μόλις βλέπανε τη γιαγιά μας τη Σταμάτα δεν τόλμαγαν να πλησιάσουν παρά στέκονταν μακριά και κούναγαν μανισμένα τα μαύρα τριχωτά χέρια τους με τα μακριά κοκαλιάρικα δάχτυλα και τα γαμψά τα νύχια !!!

Ύστερα , ξαπλωμένοι στρωματσάδα πάνω στο παλιό ξύλινο πάτωμα , ανασαίναμε το σανό απ' το κατώι και το σιτάρι από τη σεντούκα της σάλας , σκεπάζαμε με τα παλιά στρωσίδια τα μούτρα μας μέχρι τα μάτια και φοβισμένοι βλέπαμε τα σκοτάδια να ζωντανεύουν . Όμως η ανάσα της γιαγιάς μας της Σταμάτας απ' τη διπλανή κάμαρη έχτιζε γύρω μας ένα κάστρο άπαρτο κι άνοιγε τις πύλες μόνο στο γλυκό τον ύπνο που ερχόταν να μας πάρει στα φτερά του και να μας ταξιδέψει στους καιρούς των γιαγιάδων . Λυπόμουνα πολύ που η γιαγιά μου η Σταμάτα δεν είχε μάθει γράμματα . Για ένα και μόνο λόγο : Σκεφτόμουνα (και σκέφτομαι ακόμα) αν μπόρεσε να πει και να γράψει στον παππού μου το Γιάννη πόσο τον αγαπούσε κι αν μπόρεσε κι εκείνη ποτέ να διαβάσει πάνω στο ριγωτό , κιτρινισμένο επιστολόχαρτο , τη λέξη «**σ' αγαπάω**» . Ξένοι άνθρωποι της έγραφαν τα γράμματα και ξένοι άνθρωποι της διάβαζαν τις επιστολές που της έστελνε ο παππούς μου από τη Σπάρτη (κι εκείνου , πάλι , ξένοι άνθρωποι του έγραφαν και του διάβαζαν τα γράμματα).

Σαν άκουγε η γιαγιά μου η Σταμάτα την καραμούζα του ταχυδρόμου , έτρεχε στη βρύση, κάτω απ' το μεγάλο πλατάνι , κι όλη η χαρά της ήταν να σφίγγει το φάκελο στα χέρια της, πάνω στην καρδιά της , μέχρι να φτάσει στο σπίτι . Όταν έδινε το φάκελο στα ξένα χέρια , όλα είχαν τελειώσει . Ήξερε πως κι αυτό το γράμμα θα 'λεγε τα ίδια ! Ίδια λόγια ...ίδια νέα :

« Σύζυγε Σταμάτα , χάρε . Είμαι καλά και το ίδιο επιθυμώ και δι' εσέ . Να σε εύρη το γράμμα μου πλήρη υγείας και χαράς » !

Εκείνα που ήθελαν να γράψουν κι εκείνα που ήθελαν να διαβάσουν , δεν τα γεύτηκαν ποτέ ούτε η γιαγιά μου η Σταμάτα ούτε ο παππούς μου ο Γιάννης .

Μόνο όταν πέθανε ο παππούς μου ο Γιάννης και τον πήγαμε για πάντα στου Κουρουνιού, θυμάμαι που η γιαγιά μου η Σταμάτα , χωρίς να κλαίει , με το σκαμμένο της πρόσωπο καλυμμένο με το μαύρο μαντίλι , είχε σμίξει τα χέρια , κουνούσε πάνω κάτω το κορμί και κάτι ψιθύριζε κοντά στο αυτί του παππού μου του Γιάννη , κοιτάζοντας τα κλειστά του τα μάτια . Ίσως , τότε , να του είτε μυστικά όλα εκείνα που δεν μπόρεσε ποτέ να του πει και να του γράψει , σ' ολόκληρη τη ζωή τους .

Σαν μεγαλώσαμε πια και πηγαίναμε , αραιά και πού , στο χωριό , βρίσκαμε τη γιαγιά μου τη Σταμάτα να μας καρτεράει πάντα στην ίδια μεριά , στην αυλή , μπροστά στην εξώπορτα , καθισμένη σ' ένα χαμηλό πεζούλι , με το τσεμπέρι της ριγμένο ως τα μάτια , δεμένο πίσω έτσι όπως το δένουν οι γυναίκες στην Αρκαδία , με τη μακριά σκούρα ρόμπα της και τη γκριζα ριγωτή ποδιά της , με τις μισολιωμένες παντόφλες της και τα χοντρά της γυαλιά στα μάτια . Πλάι της ένα μικρό , μαύρο ραδιοφωνάκι , με την κεραία σηκωμένη ψηλά , έπαιζε τραγούδια κι έλεγε τις «**ειδήσεις**». Μόλις μας αντίκριζε να

διαβαίνουμε την πόρτα της αυλής , σκίαζε με την παλάμη το μάτι που είχε εγχειρίσει για καταρράχτη και μας χαμογελούσε αχνά , σεμνά και αφτιασίδωτα , έτσι καθώς ήταν και η αγάπη της καρδιάς της . Της φιλάγαμε το άσαρκο χέρι με τα μακριά , βασανισμένα δάχτυλα και τις φουσκωμένες φλέβες (βγαλμένο θαρρείς από πίνακα του Γκρέκο) και νιώθαμε την ευλογία και την ευχή του Θεού να περνά απ' το χέρι της και θρονιάζεται στην ψυχή μας .

Δεν θυμάμαι (το είπα ξανά) τη γιαγιά μου τη Σταμάτα ούτε νέα ούτε γριά . Απλά τη θυμάμαι σαν «ΤΗ ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ» ! Οποιονδήποτε άκουγα να μιλάει για τη δική του γιαγιά εγώ φανταζόμουνα τη γιαγιά μου τη Σταμάτα . Έτσι πίστευα πως ήταν οι γιαγιάδες ΟΛΟΥ του κόσμου . Η γιαγιά μου η Σταμάτα είχε γίνει , για μένα , γιαγιά ΟΛΟΥ του κόσμου . Δέντρο αιωνόβιο που μας σκέπαζε με τα κλαριά του , βρύση αστέρευτη που μας ξεδίψαγε , βουνό απέθαντο που μας έδινε τόπο να στήσουμε τις ζωές μας .

Πίστευα (κι αυτό το ξανάπα) πως η γιαγιά μου η Σταμάτα δεν θα πέθαινε ποτέ . Το ίδιο πίστευε κι εκείνη ! Κορόιδευε μάλιστα το Χάρο λέγοντάς μας ιστορίες για το Μάρκο , τη Μαρία , την Ελένη , το Γιώργη ... που φύγανε για την Α'στραλία (Α'στραλία , δηλ. Αυστραλία , έλεγε η γιαγιά μου τον «Κάτου Κόσμο») και για το πώς εκείνη ξεγλιστρούσε και «δεν έβγαζε εισιτήριο» για το μεγάλο ταξίδι :

«Έρχεται να πάρει κι εμένα ο Χάρος για την Α'στραλία , μας έλεγε , αλλά μόλις φτάνει στην εξώπορτα με ρωτάει» :

-Πώς σε λένε εσένα ;

-Σταμάτα , του λέω !

-Ε , καλά ...σταματάω , λέει ο Χάρος , και φεύγει και δε με παίρνει !!!

Ωσπου μια μέρα ο Χάρος βαρέθηκε το παιχνίδι και μπήκε στο σπίτι της γιαγιάς μου χωρίς να ρωτήσει ή ίσως κι εκείνη να ήθελε πια να ταξιδέψει , να δει πώς ήταν η Α'στραλία , να δει κι όλους εκείνους τους δικούς της που ήδη είχαν ταξιδέψει και την περίμεναν εκεί , και δεν του απάντησε όταν τη ρώτησε πώς τη λένε . Κι έβγαλε το κοφτερό δρεπάνι του ο Χάρος και θέρισε το στάχυ της ζωής της γιαγιάς μου , έτσι όπως κι εκείνη θέριζε στα νιάτα της τα στάχια στην **Κοκαλιαρίτσα** και στην **Ξεροκαρύταινα** . Και η γιαγιούλα μου η Σταμάτα και πάλι (για τελευταία όμως φορά) ταξίδεψε μ' ένα καράβι για τη «Μαύρη Θάλασσα» .

Τη θάψαμε τη γιαγιά μου τη Σταμάτα εκεί που είχε διαλέξει τόπο , στο κοιμητήρι του χωριού της , στον Αγιο-Νικόλα .

-Εκεί πάνω , να με βάλετε , ψηλά , , έλεγε . Όχι χαμηλά , γιατί δε θα λιώσω! Εκεί ψηλά να με βάλετε . Που είναι αγναντερό . Να βλέπω τριγύρω ! Εκεί κοντά που είναι κι ο άντρας μου ο Γιάννης . Έχουμε πολλά να πούμε!

Από τότε που πέθανε η γιαγιά μου , σπάνια πηγαίνω στο χωριό , στου **Κουρουνιού** . Κάθε φορά που πάω είμαι σίγουρος πως η γιαγιά μου θα 'ναι στην αυλή να με περιμένει . Κι όταν βλέπω τη θέση της αδειανή για πάντα , πονάω και κλαίω . Δε θέλω ποτέ να πιστέψω πως η γιαγιά μου η Σταμάτα έχει πεθάνει . Οι άνθρωποι , λένε , δεν πεθαίνουν ποτέ , άμα ζουν στην καρδιά μας . Κι εγώ , τη γιαγιά μου τη Σταμάτα , θα την κρατήσω για πάντα ζωντανή στην καρδιά μου , ώσπου να 'ρθει και για μένα το καράβι που θα με πάρει , για να πάω να τη βρω , μαζί με τους άλλους αγαπημένους , στη μακρινή

Α'στραλία. Και τότε θα κάτσω και πάλι στα γόνατά της , όπως τότε , για ν' ακούσω όσες παλιές ιστορίες δεν πρόλαβε να μου πει .

17-4-2016

**«Πειραγμένη» αναδημοσίευση από την εφημερίδα ΛΑΚΩΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ
της 19-4-2001**

Βαγγέλης Μητράκος